

نمودهای سیاست جنایی حاکم بر نهاد خانواده در ایران

دکتر مسعود حیدری

دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)

دکتر امین امیریان فارسانی

استادیار دانشگاه شهید اشرفی اصفهانی

سرشناسه: حیدری، مسعود، ۱۳۵۴ -

عنوان قراردادی: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc.

عنوان و نام پدیدآور: نمودهای سیاست جنایی حاکم بر نهاد خانواده در ایران = /- مسعود حیدری، امین امیریان فارسانی.

مشخصات نشر: شهرکرد: جهاد دانشگاهی، واحد استان چهارمحال و بختیاری، انتشارات، ۱۴۰۱.

مشخصات ظاهری: ۱۴۰ ص: ۵/۲۱×۵/۱۴ س.م.

شابک: ۷۵۰۰۰۰ ریال: ۹-۶۱-۷۲۰۵-۶۲۲-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیفا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۳۱-۱۳۸.

موضوع: حقوق خانواده Domestic relations

حقوق خانواده -- ایران -- مقررات کیفری Domestic relations -- Iran -- Criminal provisions

حقوق خانواده (فقه) Domestic relations (Islamic law)

حقوق خانواده -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

Domestic relations -- Religious aspects -- Islam

شناسه افزوده: امیریان، فارسانی، امین، ۱۳۶۹ -

شناسه افزوده: جهاد دانشگاهی. واحد استان چهارمحال و بختیاری. انتشارات

رده بندی کنگره: KMH۵۴۰

رده بندی دیویی: ۳۴۶/۵۵۰۱۵

شماره کتابشناسی ملی: ۸۸۰۰۷۰۱

استان چهارمحال و بختیاری

نمودهای سیاست جنایی حاکم بر نهاد خانواده در ایران

تألیف:

دکتر مسعود حیدری

دکتر امین امیریان فارسانی

شابک: ۹-۶۱-۷۲۰۵-۶۲۲-۹۷۸

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

چاپ: اول، بهار ۱۴۰۱

قیمت: ۷۵۰۰۰ تومان

قطع: رقعی / تعداد صفحات: ۱۴۰

www.16book.ir

همه حقوق محفوظ و متعلق به انتشارات جهاد دانشگاهی است.

فهرست مطالب

۸	مقدمه
۱۱	فصل اول: خانواده در نظام سیاست جنایی
۱۳	مبحث اول: جایگاه خانواده در نظام سیاست جنایی
۱۷	گفتار اول: تعریف خانواده در نظام سیاست جنایی
۲۰	گفتار دوم: نوع خانواده در نظام سیاست جنایی ایران
۳۸	مبحث دوم: اصول جایگاه خانواده در نظام سیاست جنایی
۳۸	گفتار اول: لزوم نگرش سیستمی به خانواده و ماهیت نظام مند آن
۳۸	بند اول: مفهوم نگرش سیستمی
۴۳	بند دوم: ماهیت نظام مند خانواده
۵۳	گفتار دوم: ماهیت ایدئولوژیک نظام سیاست جنایی و خانواده
۶۲	گفتار سوم: ماهیت استراتژیک نظام سیاست جنایی و خانواده

- فصل دوم: جهت‌گیری کلی سیاست جنایی ایران در نظام حقوق خانواده..... ۶۵
- مبحث اول: اصالت خانواده..... ۶۷
- گفتار اول: تبیین مفهوم اصالت خانواده..... ۶۷
- گفتار دوم: آثار سیاست اصالت خانواده..... ۷۴
- مبحث دوم: تخصیصی کردن و جداسازی عنصر فرهنگی از اقتصادی..... ۷۵
- گفتار اول: مفهوم و مبانی تخصیصی کردن عناصر خانواده..... ۷۵
- گفتار دوم: زن به عنوان عنصر فرهنگی..... ۸۶
- گفتار سوم: بهینه‌سازی کارکرد عنصر فرهنگی..... ۸۸
- بند اول: مدیریت تکریم مدار عنصر فرهنگی..... ۸۸
- بند دوم: حقوق و امتیازات غالباً مالی..... ۹۲
- الف: مهریه..... ۹۲
- ب: نفقه..... ۹۴
- بند سوم: شرط کفالت در نکاح..... ۹۵
- گفتار سوم: بهینه‌سازی کارکرد عنصر اقتصادی..... ۹۷
- بند اول: حقوق مالی..... ۹۷
- بند دوم: اصل ریاست و مدیریت مرد..... ۹۸

۱۰۰	بند سوم: حق طلاق مرد
۱۰۲	بند چهارم: لعان
۱۰۴	مبحث سوم: کارکردهای خانواده
۱۰۵	گفتار اول: انواع کارکردهای خانواده
۱۱۱	گفتار دوم: کارکرد اختصاصی خانواده
۱۱۴	مبحث چهارم: اصل دوام و استحکام خانواده
۱۱۴	گفتار اول: شرط کفایت در نکاح
۱۱۴	گفتار دوم: هماهنگ سازی نظام شغلی با سیاست ترویج ازدواج
۱۲۰	گفتار سوم: حق طلاق مرد
۱۲۱	گفتار چهارم: داوری خانوادگی
۱۲۴	گفتار پنجم: تک همسری
۱۲۷	نتیجه گیری
۱۲۹	فهرست منابع و مآخذ

مقدمه

نهاد خانواده اولین، مهم‌ترین و بادوام‌ترین نهاد غیردولتی اعمال سیاست جنایی است. سیاست جنایی به عنوان علمی کاربردی، در یکی از معانی خود مجموعه‌ای منظم از اصول تعریف شده است که دولت و جامعه به وسیله آن پیشگیری از جرم و در برخی نظام‌ها انحراف اجتماعی را، سامان بخشیده و راهبردی می‌کند.^۱

نظام حقوقی حاکم بر نهاد خانواده که عمدتاً در نظام حق و تکلیف زن و شوهر تبلور یافته است در تبعیت از مجموعه‌ای سیاست‌های کلان تدوین و نظم یافته که برآیند آن کمینه، پیشگیری از جرم و بیشینه، زمینه مساعد جهت نیل به هدف خلقت - تعالی و تکامل بشریت - و حیات طیبه است.

نظر به اینکه نظام سیاست جنایی اسلام، ماهیتی ایدئولوژیک و سیستماتیک داشته و ماهیتاً ارزشی و هدایت‌گراست؛ در همین راستا تمامی فرایندها و کیفیت روابط میان اجزا و عناصر نظام باید با این دو ویژگی، همسو و هماهنگ باشند.

اگرچه به نظر می‌رسد قوانین در جامعه اسلامی بر اساس متون دینی و این ایدئولوژی که تشریع در انحصار شارع مقدس است تدوین می‌شود و با وجود نهاد ناظر (شورای نگهبان) مواد قانونی فاقد مبنای شرعی، به نظام حقوقی راه نمی‌یابند؛ اما افسوس که تغییر مبانی معرفت‌شناختی و فلسفی جامعه علمی در دو سده نوزدهم و بیستم^۲ دامن همه نظام‌های حقوقی را گرفته است. همین مسئله موجب ابهام و

۱ - میری دلماس مارتی، ترجمه علی حسین نجفی ابرند آبادی، نظام‌های بزرگ سیاست جنایی، جلد نخست، تهران، نشر میزان، پاییز ۱۳۸۱، چاپ اول، ص ۱۷

۲ - در خصوص بررسی تحلیلی تغییر مزبور، ک: حمید پارسائیان، «بازسازی علم مدرن و بازخوانی علم دینی»، ارائه شده در کنفرانس بین‌المللی آینده گفت و گوی دین و علم، جاکارتا، ۲۰۰۶

گسست ساختاری برخی سیاست‌ها شده است؛ چرا که سیاست‌های خرد بایستی بازتاب سیاست‌های کلان و اصولی باشند که جهت نیل به اهداف مشخصی طراحی شده‌اند.

سیاست‌های کلان، جهت‌گیری سیاست‌های خرد را مشخص می‌سازد و همان‌طور که برخی از نویسندگان اشاره کرده‌اند، قاعدتاً هر سیاست جنایی در یک نظام سیاست جنایی قرار می‌گیرد؛ ابهام در سیاست‌های کلی موجب ابهام در سیاست‌های خرد می‌شود. اگر سیاست‌ها هماهنگی کامل با یکدیگر نداشته باشند، نظام سیاست جنایی دچار گسست شده و کارآمدی خود را از دست می‌دهد. این امر یک قاعده در یک نظام سیاست جنایی کارآمد صرف نظر از ماهیت ایدئولوژیک آن است. کشف و تبیین سیاست‌های مزبور موضوع پژوهش پیش‌رو هستند.

بنابراین، درصدد پاسخ به این پرسش‌ها هستیم: ارکان و ویژگی‌های نظام سیاست جنایی کارآمد کدام‌اند؟ خانواده در نظام سیاست جنایی چه جایگاهی دارد؟ چه اصولی باید بر این جایگاه حاکم باشد تا خانواده دارای کارکرد حداکثری در تمامی زمینه‌ها باشد؟ نظام حقوق خانواده در تبعیت از چه سیاست‌هایی، نظم یافته و تدوین شده‌اند؟ اگر سیاست جنایی تقنینی دچار کمبودهایی است این خلأها را با چه پیشنهادهایی می‌توان برطرف نمود؟ آیا سیاست‌های کلی در قالب سیاست جنایی تقنینی نمود یافته است؟